

1. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

УДК 657.471.76 (477.64)

АНАЛІЗ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ МЕТАЛУРГІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЗАПОРІЖЖЯ

Андросова О.Ф., к.е.н., доцент, Смирнова А.В., Смирнов О.О.

Запорізький національний технічний університет

У статті розглянуто один з основних показників ефективності виробництва – собівартість виробництва продукції та його складові витрати за економічними елементами. Проведено порівняльний аналіз діяльності підприємств металургійної галузі Запорізької області. Проаналізовано структуру витрат та її динаміку. Запропоновано заходи щодо удосконалення структури витрат підприємств металургійної галузі міста Запоріжжя.

Ключові слова: собівартість реалізації продукції, адміністративні витрати, витрати на збут, чистий дохід, операційні витрати, металургійна галузь, прибуток, факторний аналіз, трендовий аналіз, порівняльний аналіз, сальдо рахунків.

Андросова Е.Ф., Смирнова А.В., Смирнов А.А. АНАЛИЗ СЕБЕСТОИМОСТИ ПРОДУКЦИИ МЕТАЛЛУРГИЧЕСКИХ ПРЕДПРИЯТИЙ ЗАПОРОЖЬЯ / Запорожский национальный технический университет, Украина

В статье рассмотрен один из основных показателей эффективности производства – себестоимость производства продукции и его составляющие затраты по экономическим элементам. Проведен сравнительный анализ деятельности предприятий металлургической отрасли Запорожской области. Проанализирована структура затрат и её динамика. Предложены мероприятия по совершенствованию структуры затрат предприятий металлургической отрасли города Запорожья.

Ключевые слова: себестоимость реализации продукции, административные расходы, расходы на сбыт, чистый доход, операционные расходы, металлургическая отрасль, прибыль, факторный анализ, трендовый анализ, сравнительный анализ, сальдо счетов.

Androsova O.F., Smyrnova A.V., Smyrnov O.O. THE PRODUCTION COST ANALYSIS OF METALLURGICAL ENTERPRISES ZAPOROZHYYE / Zaporizhzhya National Technical University, Ukraine

The article discusses one of the key performance indicators of production – the cost of production and its component costs elements. Performed a comparative analysis of four companies of the metallurgical industry in Zaporizhzhya region. Analyzed the cost structure and its dynamics. Offered the measures to improve the cost structure of the city Zaporizhzhya metallurgical industry.

Key words: cost of sales, administrative costs, distribution costs, net income, operating costs, metallurgical industry, revenue, factor analysis, trend analysis, comparative analysis, balance accounts.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Актуальність проблеми зниження витрат виробництва обумовлена низкою факторів. Собівартість є одним з узагальнюючих показників підприємства, що відображають ефективність використаних ресурсів, впровадження нової техніки і технологій, праці, виробництва і управління, а так само необхідної бази для обчислення прибутку, вдосконалення організації.

Результативність діяльності підприємства залежить від формування собівартості з таких причин:

- витрати на виробництво продукції виступають найважливішим елементом при визначенні справедливої і конкурентоспроможної продажної ціни;
- інформація про собівартість продукції часто лежить в основі прогнозування і управління виробництвом і витратами;
- знання собівартості необхідно для визначення сальдо матеріальних рахунків на кінець звітного періоду.

Собівартість продукції (робіт, послуг) – це вартісна оцінка використовуваних у процесі виробництва продукції природних ресурсів, сировини, матеріалів, палива, енергії, основних фондів, трудових ресурсів, а також інших витрат на її виробництво і реалізацію. Її реальне визначення на підприємстві необхідно для маркетингових досліджень і прийняття на їх основі рішення про початок виробництва нових виробів з найменшими витратами; визначення ступеня впливу певних статей витрат на

собівартість продукції; ціноутворення; правильного визначення фінансових результатів роботи, а відповідно, і оподаткування прибутку.

У сучасних умовах перед підприємствами стоїть проблема знайти найбільш раціональні способи зниження собівартості продукції, а, отже, і ціни.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Собівартість продукції є основним фактором формування прибутку. Собівартість – одна з основних частин господарської діяльності підприємства. Тема аналізу собівартості продукції розкрита такими науковцями, як Г. В. Савицька [1], О. В. Грищенко [2], К. В. Ізмайлова [3]. Аналіз собівартості продукції, робіт і послуг дозволяє виявити тенденції зміни цього показника, виконання плану по його рівню, визначити вплив факторів на його приріст і на цій основі надати оцінку роботи підприємства по використанню можливостей та встановити резерви зниження собівартості продукції. Значний внесок у розгляд цих питань здійснює А. В. Череп [4]. Шик Л. М. [5] робить пропозиції по удосконаленню методики списання комплексних прямих і накладних витрат на вироблювані продукти згідно з прийнятими підходами до розрахунку собівартості у світовій практиці. Дутчак Р. Р. [6] досліджує негативний вплив ризиків собівартості продукції на економічну безпеку підприємства, удосконалює методику внутрішнього контролю аналітичних складових собівартості продукції. Крилов Е. І. [7] також займався аналізом собівартості за статтями калькуляції в цілому за підприємством та за окремими видами виробів.

Проте конкретно за підприємствами металургійної галузі Запорізької області аналіз собівартості не проводився, враховуючи актуальність даного питання, це й визначило мету написання статті.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою цього дослідження було порівняти діяльність чотирьох підприємств металургійної галузі Запорізької області. З'ясувати, якими методами можливо проводити аналіз загальної суми витрат на виробництво продукції. Основним завданням було проаналізувати структуру та розглянути динаміку витрат на 1 грн. чистого доходу від реалізації продукції, а також запропонувати заходи щодо удосконалення структури витрат цих підприємств.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Собівартість продукції є найважливішим показником економічної ефективності її виробництва. У ній відображаються всі сторони господарської діяльності, акумулюються результати використання всіх виробничих ресурсів. Від її рівня залежать фінансові результати діяльності підприємств, темпи розширеного відтворення, фінансовий стан суб'єктів господарювання [2].

Аналіз собівартості продукції, робіт і послуг має велике значення в системі управління витратами. Він дозволяє вивчити тенденції зміни даного показника, виконання плану за його рівнем, виявити вплив факторів на його приріст, встановити відхилення фактичних витрат від нормативних (стандартних) та їх причини, виявити резерви зниження собівартості продукції і дати оцінку роботи підприємства по використанню можливостей зниження собівартості продукції. В основі аналізу виробничих витрат лежить їх класифікація за тією або іншою ознакою чи декількома ознаками одночасно [3].

Витрати – зменшення економічних вигод у результаті вибуття грошових коштів або іншого майна.

Ефективність системи управління витратами багато в чому залежить від організації їх аналізу, яка, у свою чергу, визначається такими факторами:

- формою і методами обліку витрат, що застосовуються на підприємстві;
- ступенем автоматизації обліково-аналітичного процесу на підприємстві;
- станом планування та нормування рівня операційних витрат;
- наявністю відповідних видів щоденної, щотижневої та щомісячної внутрішньої звітності про операційні витрати, що дозволяють оперативно виявляти відхилення, їх причини та своєчасно вживати коригувальні заходи для їх усунення;
- наявністю спеціалістів, які вміють грамотно аналізувати і управляти процесом формування витрат [2].

Методи аналізу фінансової звітності дозволяють оцінити тенденції зміни статей звітності в абсолютному і відносному вимірі. Проводиться:

- вертикальний аналіз – це визначення у відсотках структури об'єкта, що досліджується;
- горизонтальний аналіз – це дослідження зміни показників у часі з розрахунками абсолютних та відносних відхилень;
- аналіз відносних показників – це розрахунок співвідношень між окремими показниками;
- трендовий аналіз – це порівняння кожної позиції звітності з рядом попередніх періодів та визначення основної тенденції динаміки показників;

- порівняльний аналіз – це порівняння значень окремих показників підприємства з показниками конкурентів, середніми показниками галузі, нормативними та оптимальними розмірами;
- факторний аналіз – це визначення впливу окремих факторів на зміну результативного показника [1].

Для аналізу собівартості продукції використовуються дані статистичної звітності «Звіт про витрати на виробництво і реалізацію продукції (робіт, послуг) підприємства (організації)», планові та звітні калькуляції собівартості продукції, дані синтетичного та аналітичного обліку витрат по основних і допоміжних виробництвах і т.д.

Об'єктами аналізу собівартості продукції є такі показники:

- повна собівартість продукції в цілому і по елементах витрат;
- рівень витрат на гривню випущеної продукції;
- собівартість окремих виробів;
- окремі статті витрат;
- витрати за центрами відповідальності.

Аналіз собівартості продукції зазвичай починають з вивчення загальної суми витрат у цілому і по основних елементах.

Загальна сума витрат на виробництво продукції може змінитися через:

- обсяг виробництва продукції;
- структуру продукції;
- рівень змінних витрат на одиницю продукції;
- суму постійних витрат [2].

Розглянемо аналіз динаміки витрат на 1 грн. чистого доходу на чотирьох підприємствах металургійної галузі: ВАТ «Запорізький завод феросплавів», ВАТ «ЗМК «Запоріжсталь», ВАТ «Дніпроспецсталь» та ВАТ «Запорізький виробничий алюмінієвий комбінат». Усі дані, отримані з фінансової звітності підприємств за 2010 рік і розрахунки зведено до таблиць.

Як відомо, собівартість реалізації продукції, адміністративні витрати, витрати на збут впливають на зміни у витратах на 1 грн. чистого доходу від реалізації продукції прямо пропорційно, а чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, навпаки, обернено пропорційно.

Розглянемо детальніше показники для розрахунку витрат на виробництво продукції в таблиці 1.

Таблиця 1 – Показники для розрахунку витрат на виробництво продукції ВАТ «Запорізький завод феросплавів»

Показник	Сума, тис. грн.		Структура витрат, %		Зміна у структурі пунктів, %
	2009 рік	2010 рік	2009 рік	2010 рік	
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	1815873	3001684	49,46	53,12	3,66
Собівартість реалізації продукції	1758134	2500553	47,89	44,26	-3,63
Адміністративні витрати	55978	95200	1,52	1,68	0,16
Витрати на збут	41442	52874	1,13	0,94	-0,19
Σ	3671427	5650311	100,00	100,00	

Згідно з таблицею 1 відбулися зміни в структурі витрат:

Підвищився чистий дохід від реалізації продукції на 3,66%.

Зменшення витрат на 1 грн. чистого доходу відбулося завдяки змінам у структурі пунктів показників, що наведені в таблиці 1. Дані таблиці 1 свідчать про зменшення у звітному періоді собівартості реалізації продукції на 3,63%, відбулося незначне зменшення витрат на збут на 0,19%, адміністративні витрати хоч і збільшилися, проте незначно на 0,16%, як наслідок цього відбулося зменшення витрат на 1 грн. чистого доходу. А сам показник чистого доходу від реалізації продукції зріс на 3,66%, що також сприяє зменшенню витрат на 1 грн. чистого доходу.

Таблиця 2 – Витрати на виробництво продукції ВАТ «Запорізький завод феросплавів»

Елементи витрат	Сума, тис. грн.			Структура витрат, %			Витрати на 1 грн. продукції, коп.	
	2009 рік	2010 рік	Зміни	2009 рік	2010 рік	Зміни	2009 рік	2010 рік
Оплата праці	92306	139577	47271	4,92	5,61	0,70	5,02	4,95
Відрахування на соціальні потреби	44679	63167	18488	2,38	2,54	0,16	2,43	2,24
Матеріальні витрати	1607077	2081734	474657	85,59	83,70	-1,89	87,46	73,85
Амортизація	31082	32400	1318	1,66	1,30	-0,35	1,69	1,15
Інші витрати	102510	170289	67779	5,46	6,85	1,39	5,58	6,04
Повна собівартість	1877654	2487167	609513	100,00	100,00	-	102,19	88,24

Дані таблиці 2 свідчать про збільшення суми витрат у звітному 2010 року в порівнянні з попереднім за всіма елементами витрат, але більшою мірою за матеріальними витратами – на 474657 тис. грн. Структура витрат за елементами змінилася не значно.

Явно відстежуються позитивні тенденції, оскільки в попередньому періоді витрати на 1 грн. чистого доходу від реалізації продукції підприємство витрачало 102,19 коп., а у звітному 2010 року всього 88,24 коп.

Проаналізуємо структуру витрат ВАТ «ЗМК «Запоріжсталь».

Таблиця 3 – Показники для розрахунку витрат на виробництво продукції ВАТ «ЗМК «Запоріжсталь»

Показник	Сума, тис грн.		Структура витрат, %		Зміна у структурі пунктів, %
	2009 рік	2010 рік	2009 рік	2010 рік	
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	8963109	13197911	49,46	50,32	0,87
Собівартість реалізації продукції	8506112	12191153	46,94	46,49	-0,45
Адміністративні витрати	264908	340342	1,46	1,30	-0,16
Витрати на збут	388827	495971	2,15	1,89	-0,25
Σ	18122956	26225377	100,00	100,00	

Таблиця 4 – Витрати на виробництво продукції ВАТ «ЗМК «Запоріжсталь»

Елементи витрат	Сума, тис.грн.			Структура витрат, %			Витрати на 1 грн. продукції, коп.	
	2009 рік	2010 рік	Зміни	2009 рік	2010 рік	Зміни	2009 рік	2010 рік
Оплата праці	708365	829209	120844	7,47	6,14	-1,33	7,64	6,06
Відрахування на соціальні потреби	271142	316322	45180	2,86	2,34	-0,52	2,92	2,31
Матеріальні витрати	7456359	11253859	3797500	78,64	83,31	4,67	80,37	82,24
Амортизація	300992	296613	-4379	3,17	2,20	-0,98	3,24	2,17
Інші витрати	744534	811660	67126	7,85	6,01	-1,84	8,02	5,93
Повна собівартість	9481392	13507663	4026271	100,00	100,00	-	102,19	98,71

Як видно з таблиці 4, сума витрат у звітному 2010 році збільшилася в порівнянні з попереднім періодом за всіма елементами витрат, окрім амортизації, більшою мірою збільшення суми витрат сталося за матеріальними витратами – на 3797500 тис. грн. Структура витрат за елементами найбільших змін (у бік збільшення) досягла також за матеріальними витратами на 4,67%.

У цьому аналізі відстежуються позитивні тенденції, оскільки в попередньому періоді витрати на 1 грн. чистого доходу від реалізації продукції підприємство витрачало 102,19 коп., а у звітному 2010 року всього 98,71 коп.

Зменшення витрат на 1 грн. чистого доходу відбулося завдяки змінам у структурі пунктів показників, що наведені в таблиці 3. Дані таблиці 3 свідчать про незначні зменшення у звітному періоді собівартості реалізації продукції на 0,45%, адміністративних витрат на 0,16% та витрат на збут на 0,25%, як наслідок цього відбулося зменшення витрат на 1 грн. чистого доходу. А сам показник чистого доходу від реалізації продукції зріс на 0,87%, що також сприяє зменшенню витрат на 1 грн. чистого доходу.

Таблиця 5 – Показники для розрахунку витрат на виробництво продукції ВАТ «Дніпроспецсталь»

Показник	Сума, тис. грн.		Структура витрат, %		Зміна в структурі пунктів, %
	2009 рік	2010 рік	2009 рік	2010 рік	
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	2149017	4014356	51,66	52,31	0,65
Собівартість реалізації продукції	1871153	3473613	44,98	45,26	0,29
Адміністративні витрати	73030	95838	1,76	1,25	-0,51
Витрати на збут	66978	90315	1,61	1,18	-0,43
Σ	4160178	7674122	100,00	100,00	

Таблиця 6 – Витрати на виробництво продукції ВАТ «Дніпроспецсталь»

Елементи витрат	Сума, тис. грн.			Структура витрат, %			Витрати на 1 грн. продукції, коп.	
	2009 рік	2010 рік	Зміни	2009 рік	2010 рік	Зміни	2009 рік	2010 рік
Оплата праці	201332	259655	58323	9,67	6,58	-3,10	9,05	5,99
Відрахування на соціальні потреби	75855	97078	21223	3,64	2,46	-1,19	3,41	2,24
Матеріальні витрати	1558572	3293497	1734925	74,89	83,40	8,51	70,09	76,04
Амортизація	51176	56741	5565	2,46	1,44	-1,02	2,30	1,31
Інші витрати	194218	241931	47713	9,33	6,13	-3,21	8,73	5,59
Повна собівартість	2081153	3948902	1867749	100,00	100,00	-	93,59	91,17

Згідно з таблицею 6, можна зробити висновки про збільшення суми витрат у звітному 2010 році порівняно з попереднім за всіма елементами витрат, але більшою мірою за матеріальними витратами – на 1734925 тис. грн. Структура витрат за елементами найбільш значно змінилася (в бік збільшення) за матеріальними витратами на 8,51%. За всіма елементами, окрім матеріальних витрат, простежуються зменшення частки елементів у загальній структурі витрат.

Явно видно позитивні тенденції, оскільки в попередньому періоді витрати на 1 грн. чистого доходу від реалізації продукції підприємство витрачає 93,59 коп., а у звітному 2010 року всього 91,17 коп.

Зменшення витрат на 1 грн. чистого доходу відбулося завдяки змінам у структурі пунктів показників, що наведені в таблиці 5. Дані таблиці 5 свідчать про незначне зменшення у звітному періоді адміністративних витрат на 0,51% та витрат на збут на 0,43%, а собівартість реалізації продукції хоч і збільшилася, проте незначно на 0,29%, як наслідок цього відбулося зменшення витрат на 1 грн. чистого доходу. А сам показник чистого доходу від реалізації продукції зріс на 0,65%, що також сприяє зменшенню витрат на 1 грн. чистого доходу.

Дані таблиці 8 свідчать про зменшення суми витрат у звітному 2010 році порівняно з попереднім за всіма елементами витрат, але більшою мірою за матеріальними витратами – на 232 311 тис. грн. Структура витрат за елементами змінилася незначно, найбільш явні зміни у бік збільшення частки в структурі відстежуються за матеріальними витратами на 3,03%, за рештою елементів структура змінилася у бік зменшення частки елементів.

Таблиця 7 – Показники для розрахунку витрат на виробництво продукції ВАТ «Запорізький виробничий алюмінієвий комбінат»

Показник	Сума, тис. грн.		Структура витрат, %		Зміна у структурі пунктів, %
	2009 рік	2010 рік	2009 рік	2010 рік	
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	673481	658337	39,64	44,77	5,13
Собівартість реалізації продукції	983159	780217	57,86	53,06	-4,80
Адміністративні витрати	31415	29987	1,85	2,04	0,19
Витрати на збут	11066	1952	0,65	0,13	-0,52
Σ	1699121	1470493	100,00	100,00	

Таблиця 8 – Витрати на виробництво продукції ВАТ «Запорізький виробничий алюмінієвий комбінат»

Елементи витрат	Сума, тис.грн.			Структура витрат, %			Витрати на 1 грн. продукції, коп.	
	2009 рік	2010 рік	Зміни	2009 рік	2010 рік	Зміни	2009 рік	2010 рік
Оплата праці	65949	36674	-29275	6,09	4,77	-1,31	9,27	5,89
Відрахування на соціальні потреби	22394	13488	-8906	2,07	1,76	-0,31	3,15	2,17
Матеріальні витрати	879314	647003	-232311	81,17	84,20	3,03	123,61	103,88
Амортизація	27120	15572	-11548	2,50	2,03	-0,48	3,81	2,50
Інші витрати	88540	55650	-32890	8,17	7,24	-0,93	12,45	8,93
Повна собівартість	1083317	768387	-314930	100,00	100,00	-	152,29	123,36

За витратами на 1 грн. чистого доходу від реалізації продукції видно, що підприємство працює в збиток, оскільки в попередньому періоді витрати підприємства становили 152,29 коп., а в звітному 2010 року простежувалися зміни в кращий бік і витрати підприємства складають вже 123,36 коп.

Зменшення витрат на 1 грн. чистого доходу відбулося завдяки змінам у структурі пунктів показників, що наведені в таблиці 7. Дані таблиці 7 свідчать про зменшення у звітному періоді собівартості реалізації продукції на 4,8%, зменшення витрат на збут на 0,52%, адміністративні витрати хоч і збільшилися, проте незначно на 0,19%, як наслідок цього відбулося зменшення витрат на 1 грн. чистого доходу. А сам показник чистого доходу від реалізації продукції зріс на 5,13%, що також сприяє зменшенню витрат на 1 грн. чистого доходу.

У традиційному уявленні найважливішими шляхами зниження витрат є економія всіх видів ресурсів, споживаних у виробництві: трудових та матеріальних.

Так, значну частку в структурі витрат виробництва займає оплата праці. Тому актуальна задача зниження трудомісткості продукції, що випускається, росту продуктивності праці, скорочення чисельності адміністративно-обслуговуючого персоналу.

Зниження трудомісткості продукції, росту продуктивності праці можна досягти різними способами. Найбільш важливі з них – механізація і автоматизація виробництва, розробка і застосування прогресивних, високопродуктивних технологій, заміна та модернізація застарілого обладнання. Проте одні заходи щодо вдосконалення застосовуваної техніки і технології не дадуть належної віддачі без поліпшення організації виробництва і праці. Якщо підприємства купують чи беруть в оренду дороге устаткування і не підготовлені до його використання, тоді коефіцієнт використання такого устаткування дуже низький. Витрати на придбання не приносять очікуваного результату.

Важливе значення для підвищення продуктивності праці має належна його організація: підготовка робочого місця, повне його завантаження, застосування передових методів і прийомів праці та ін.

Матеріальні ресурси займають до 3/5 у структурі витрат на виробництво продукції. Звідси зрозуміло значення економії цих ресурсів, раціонального їх використання. На перший план тут виступає застосування ресурсозберігаючих технологічних процесів. Важливим є підвищення вимогливості і

повсюдне застосування вхідного контролю за якістю сировини і матеріалів, комплектуючих виробів та напівфабрикатів, що надходять від постачальників.

Скорочення витрат по амортизації основних виробничих фондів можна досягти шляхом кращого використання цих фондів, максимального їх завантаження.

На підприємствах розглядаються також такі чинники зниження витрат на виробництво продукції, як визначення і дотримання оптимальної величини партії матеріалів, що закуповуються, оптимальної величини серії продукції, що запускається у виробництво, рішення питання про те, робити самим або закуповувати в інших виробників окремі компоненти або комплектуючі вироби.

ВИСНОВКИ

На всіх підприємствах простежуються позитивні тенденції розвитку в бік зменшення витрат на 1 грн. чистого доходу від реалізації продукції у звітному 2010 році у порівнянні з попереднім 2009 роком.

У попередньому періоді лише ВАТ «Дніпроспецсталь» домоглася, щоб витрати на 1 грн. становили менше 100 коп., а в звітному періоді також позитивні результати продемонстрували ВАТ «Запорізький завод феросплавів» і ВАТ «Запоріжсталь». На підприємстві ВАТ «Запорізький виробничий алюмінієвий комбінат» хоча і відстежуються тенденції в бік зниження витрат на 1 грн. чистого доходу від реалізації продукції, але ця цифра є вищою за 100 коп. Отже, підприємству необхідно продовжувати програму по зниженню витрат.

Позитивних результатів підприємства домоглися за рахунок зниження собівартості реалізації продукції, адміністративних витрат і витрат на збут, а також за рахунок збільшення чистого доходу (виручки) від реалізації продукції.

У вирішенні питання з удосконалення структури витрат найбільшу увагу треба приділяти інтенсивним факторам виробництва, оскільки вони ведуть до заощадження витрат праці і матеріальних ресурсів у розрахунку на одиницю продукції, поліпшенню кінцевих результатів виробництва більшою мірою в порівнянні з екстенсивним характером виробництва.

Подальші дослідження мають включати в себе щорічний аналіз собівартості виробництва продукції та повинні бути спрямовані на зниження собівартості продукції, а отже, ціни, щоб підприємства металургійної галузі Запорізької області були більш конкурентоспроможними на світовому ринку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия : учеб. / Г. В. Савицкая. — [5-е изд., перераб. и доп.]. — М. : ИНФРА-М, 2009. — 536 с.
2. Грищенко О. В. Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности предприятия : учеб. пособ. / О. В. Грищенко. — Таганрог : Изд-во ТРТУ, 2000. — 112 с.
3. Измайлова К. В. Финансовый анализ : навч. посіб. / К. В. Измайлова. — [2-ге вид., стереотип]. — К. : МАУП, 2001. — 152 с.
4. Череп А. В. Управление соби́вартістю : монографія / Алла Василівна Череп. — Х. : ВД „Інжек”, 2005. — 376 с.
5. Шик Л. М. Особливості оцінки собівартості продукції в комплексному виробництві / Л. М. Шик // Вісник Запорізького національного університету : зб. наук. статей. Економічні науки. — 2009. — № 1. — С. 111—116.
6. Дутчак Р. Р. Внутрішній контроль собівартості продукції на промислових підприємствах / Р. Р. Дутчак // Наука й економіка. — 2012. — № 1. — С. 163—168.
7. Крылов Э. И. Анализ рентабельности и себестоимости продукции : учеб. пособ. / Э. И. Крылов, В. М. Власова, А. А. Оводенко. — СПб. : СПбГУАП, 2004. — 380 с.
8. Smida – Бази даних [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://smida.gov.ua/db>.
9. Загальнодоступна інформаційна база даних ДКЦПФР про ринок цінних паперів [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://stockmarket.gov.ua/>.